

Nr 156.

Af herr **Sandström**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagändring i syfte att samtida tingssammanträden i närbelägna domsagor må undvikas.*

I kungl. förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting är föreskrifvet, att i domsaga, som innehåller ett eller högst två tingslag, skola årligen hållas två lagtima ting, vårtinget och höstetinget, fördelade i allmänna sammanträden. Dessa sammanträden skola, om domsagan utgöres af ett tingslag, vara 10 om året, 6 under vårtinget och 4 under höstetinget, och äro till tiden bestämda sålunda, att första sammanträdet under vårtinget hålles å tjugonde dag jul, om han infaller på måndag, men eljest nästa måndag därefter, och följande sammanträden därefter hvar fjärde måndag. Under höstetinget infaller första sammanträdet å första måndagen i september månad och de öfriga därefter med fyra veckors mellanrum.

Består domsagan af två tingslag, hållas fem sammanträden om året i hvartera tingslaget, tre under vårtinget och två under höstetinget. Första sammanträdet i ettdera tingslaget hålles under vårtinget å tjugonde dag jul, om denna dag är måndag, eljest närmaste måndag därefter, och under höstetinget å första måndagen i september månad. De öfriga sammanträdena följa därefter hvar åttonde måndag. I andra tingslaget inträffar första sammanträdet å fjärde måndagen efter första sammanträdet i förra tingslaget och de öfriga därefter med åtta veckors mellanrum. Sammanträdena i båda tingslagen tillhopa sammanfalla alltså till tiden med sammanträdena i de tingslag, som utgöra blott en domsaga.

Hufvudsyftet med denna häradstings uppdelning i sammanträden var gifvetvis att åstadkomma tätare domstolssessioner och därmed snabbare

rättsskipning på landsbygden. Men därjämte åsyftades äfven att åvaga-bringa större regelbundenhet i häradsrätternas sammanträden, hvilka förut hållits å tider, som inom i lagen angifna gränser bestämts af domhufvanden efter egen bekvämlighet.

Det lider intet tvifvel, att den nya anordningen i båda nu nämnda hänseenden varit till stor nytta och väl motsvarat sitt ändamål. Men med dessa förtjänster är — lyckligtvis icke oskiljaktigt — förenad en synnerligen svår olägenhet för den rättssökande allmänheten. Denna beror på tingsammansatradenas *samtidighet* i alla de domsagor, där den nya ordningen blifvit införd.

Som bekant har allmänheten under de senaste årtiondena i allt större omfattning funnit med sin fördel förenligt att för sina rättegångar anlita rättsbildade ombud, liksom antalet af de rättstvister, som för sin behöriga utredning nödvändigt kräfva biträde af rättskunnig person, men den fortgående utvecklingen och kompliceringen af alla samhällslifvets områden ha blifvit allt större. Advokaterna hafva härigenom de fakto blifvit ett medverkande organ vid rättsskipningen, som ej längre kan undvaras.

Nu äro emellertid advokaterna, hvilka med några få undantag äro bosatta i städerna, icke lokaliserade till vissa domstolar, hvilket ej heller med nuvarande rättegångsordning är tänkbart. Hvarje advokat har sitt ordinarie klientel på spridda ställen inom ett större område, omfattande ett flertal domsagor, vid hvars domstolar han har att bevaka sina hufvudmäns rättegångar. Sålunda hafva de i Falun bosatta advokaterna att tämligen regelbundet bevaka mål utom vid rådhusrätten i Falun, vid häradsrätten i Kopparbergs läns sex domsagor, af hvilka fyra hafva sina tingsammansatraden å samma tid. I Gäfle, där jag har min verksamhet, hafva advokaterna att bevaka mål inom Gäfleborgs läns fem domsagor, Uppsala läns norra domsaga och Västmanlands östra domsaga. I alla dessa domsagor är den nya tingsordningen införd, hvarför sammansatradena alltid sammanfalla till tiden, hvarförutom samtidigt alltid är session vid rådhusrätten i Gäfle. Motsvarande förhållanden äga rum *öfverallt i hela landet*. Den nya tingsordningen är numera fullständigt genomförd i icke mindre än 96 af landets 120 domsagor och delvis införd i 7 domsagor. Samtidiga tingsammansatraden äga sålunda rum i *samtliga* domsagor inom Gottlands län, Västmanlands län, Gäfleborgs län, Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar län, Hallands län, Blekinge län, Kristianstads län och Malmöhus län. Och i alla öfriga län, med undantag af Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, hafva de ojämförligt *flera* domsagorna inom länet samtidigt sammansatraden.

Det torde utan svårighet inses, att denna sammanträdenas samtidighet måste göra det för advokaten omöjligt att på ett tillfredsställande sätt bevaka de rättegångsuppdrag, han af allmänheten erhåller. Vid hvarje tingssammanträde måste han bevaka mål samtidigt vid ända till fem à sex eller ännu flera ställen. Han kan ej personligen infinna sig vid mer än ett, eller i bästa fall två eller tre, detta senare därest sammanträdet varar flera dagar, målen förekomma å olika dagar och kommunikationerna medgifva förflyttning från ena tingsstället till det andra medan sammanträdet pågår. Vid de platser, där han ej själf kan infinna sig, måste han lämna uppdraget till ett tillfälligt ombud, vanligen länsmannen eller någon polisman på platsen, som i regel icke är kompetent för uppdragets bevakande och ej kan vara fullt inne i den föreliggande tvisten. Följden är, att det begagnade substitutet vanligen får i uppdrag att endast begära uppskof med målet, så att saken kan nästa gång fullföljas under gynnsammare omständigheter. I bästa fall orsakas sålunda ett uppskof, som eljest varit obehöfligt, men det kan också hända, att ett viktigt vittnesförhör af vederparten föranstaltas, vid hvilket ombudet i andra hand är oförmögen att behörigen bevaka hufvudmannens intressen eller ock att andra omständigheter inträffa, som kräfva åtgärd af ett i saken fullt insatt ombud. En annan vanlig verkan af sammanträdenas samtidighet är, att man med hänsyn till omöjligheten af personlig inställelse vid närmaste sammanträde nödsakas utverka ett uppskof till ett senare sammanträde, än som eljest skulle behöft ifrågakomma.

Granskar man de anmärkta följderna af tingssammanträdenas samtidighet, så finner man först, att de hufvudsakligen bestå *dels* i ett *fördröjande* af rättsskipningen och alltså innebära ett högst väsentligt motverkande af hufvudsyftet med den nya tingsordningen, som var att främja rättsskipningens snabbhet, och *dels* däri, att rättegångarna blifva *skötta* på ett mindre tillfredsställande sätt, än som eljest behöfde vara förhållandet. Och man finner vidare, att de anmärkta olägenheterna i första hand träffa advokaterna, som däraf hafva hinder och obehag i sin yrkesutöfning och ständigt måste dragas med det oangenäma medvetandet att vara urstånd-satta att med önskvärd snabbhet och personlig omsorg sköta anförtrodda uppdrag, men också att samma olägenheter i sista hand och *kännbarast* drabba den rättssökande *allmänheten*. Det är icke advokaten, som lider ekonomisk förlust därigenom, att en rättegång blir längre och dyrare eller i något afseende mindre tillfredsställande utförd, utan det är hans hufvudman. Det är bolagen, affärsidkarne, bönderna och en hvar annan part i rättegång, hvilkas skinn det här i sista hand galler.

Det ifrågavarande missförhållandet var vid 1906 års sammanträde med Sveriges advokatsamfund föremål för öfverläggning. Från alla håll anfördes klagomål däröfver, och det beslöts enhälligt att åt samfundets styrelse uppdraga att till Kungl. Maj:t ingå med anhållan om åtgärders vidtagande för olägenheternas undanröjande. Så skedde också, men af Kungl. Maj:t har, enligt hvad jag inhämtat, ännu ingen åtgärd blifvit vidtagen ens för frågans förberedande behandling.

Däremot har Kungl. Maj:t i åtminstone ett speciellt fall visat sig behjarta de olägenheter, som äro förenade med tingsammansammanträdenas samtidighet. Sålunda har vid införandet af nya tingsordningen i Mora tingslag, som tillhör Ofvan-Siljans domsaga, Kungl. Maj:t fastställt sammantträdestiderna till andra än de vanliga. Detta skedde just med anledning af vederbörande domhafvandes erinran om angelägenheten, att sammantträdena bestämdes till andra tider än i närbelägna domsagor inom länet.

Vid nästföregående års riksdag väckte herr Th. af Ekenstam motion om utvidgning af Kungl. Maj:ts rätt att i förekommande fall bestämma tiderna för tingsammansammanträdena annorlunda än 1872 års författning stadgar. Till stöd för motionen anfördes *dels* de allmänna olägenheter för parter, ombud och vittnen, som äro förenade med tingsammansammanträdenas samtidighet, *dels* det för Gottland säregna förhållandet, att tanke uppstått, att båda domsagorna därstädes skulle förena sig om gemensamt tingshus, för hvilken händelse det vore af synnerlig vikt att tingsammansammanträdena icke sammanföle till tiden. Lagutskottet, som tillstyrkte rätt för Kungl. Maj:t att ändra sammantträdestiderna allenast för det fall, att tingslag, som tillhöra olika domsagor, hafva gemensamt tingshus, erkände befintligheten af de utaf motionären anmärkta olägenheterna för parter, ombud och vittnen, men förmenade, att dessa olägenheter i det stora hela uppvägdas af allmänhetens intresse af regelbundenhet och stabilitet i fråga om sammantträdestiderna. Utskottets hemställan bifölls i Första kammaren, men blef i Andra kammaren, som ansåg den ifrågasatta reformen hafva blifvit af utskottet så snävt begränsad, att den skulle komma att sakna praktisk betydelse, afslagen.

Lagutskottets ofvannämnda uttalande, att de med sammantträdenas samtidighet förenade olägenheter skulle uppvägas af den regelbundenhet och stabilitet i tingsammansammanträdena, som ligger i denna samtidighet, innebär efter min mening icke blott ett underskattande af de ifrågavarande olägenheterna, utan därjämte en oriktig uppfattning om innebörden af den regelbundenhet, som är af värde för allmänheten. *Den regelbunden-*

het, som består däri, att sammanträdena inom domsagan äro regelbundet återkommande och på förhand fixerade till tiden, är af mycket stort värde för allmänheten. Men den regelbundenhet, som skulle bestå däri, att alla häradsrätter från Ystad till Haparanda samtidigt sätta sig vid dombordet i sina respektive tingslag, är för allmänheten af ringa eller ingen nytta och kan saklöst undvaras.

Det har framhållits, att äfven sistnämnda regelbundenhet har sitt värde såsom medförande den fördelen, att man endast med ledning af 1872 års förordning och en almanacka kan säga när tingsksammanträden komma att infalla i de domsagor, som bestå af blott ett tingslag och jämväl i de öfriga domsagor, å hvilka förordningen är tillämplig, om man blott vet, inom hvilket af de två tingslagen det första sammanträdet hålles. Denna fördel skulle väl hufvudsakligen gälla de personer utom domsagan, som hafva ärenden att bevaka vid häradsrätten. Ty för domsagens invånare möter ingen svårighet att hålla reda på sammanträdestiderna, blott dessa äro regelbundna och på förhand bestämda. Men jag tillåter mig att ifrågasätta, huruvida någon, som har mål och ärenden vid en häradsrätt att bevaka, använder en så opraktisk metod som den ofvan antydda att taga reda på tiden för häradsrättens sammanträde. Han skulle då först skaffa sig upplysning om, huruvida domsagan i fråga består af ett eller två tingslag. De lättast tillgängliga upplysningarna härom finnas i de i lageditionerna och i Post- och Inrikes Tidningars kungörelser intagna uppgifter å tiderna för häradsrätternas sammanträden. Men där tar han naturligtvis sammanträdestiden *direkt* och utan hjälp af almanackan. Och vet man, att domsagan innehåller två tingslag, så är det för dem utom domsagan boende ganska besvärligt att få säker kunskap om, i hvilket tingslag första sammanträdet hålles, utan att gå till samma förteckningar. Men äfven antaget, att man på förhand vet, när första sammanträdet hålles, så är det icke utan risk att på grund däraf med ledning af almanackan räkna ut dagen för det sammanträde, vid hvilket man önskar få ett ärende handlagdt. Ty regelbundenheten i sammanträdestiderna har redan nu sina undantag. I Uppsala läns mellersta domsaga, som består af två tingslag, och där 1872 års författning sålunda är tillämplig, förekommer i ena tingslaget blott ett sammanträde under vårtinget och i andra tingslaget fyra sammanträden å delvis andra tider än de vanliga. I Mora tingslag af Nedansiljans domsaga, i hvilket tingslag nya tingsordningen är införd, äro sammanträdestiderna, såsom ofvan framhållits, också andra än de vanliga. I Västerbottens norra domsaga, som består af två tingslag, råder

samma förhållande som i Uppsala läns mellersta domsaga. Äfven i andra domsagor kunna dylika »regelbundenheter» påvisas. Detta gör, att den, som vill vara *säker* på tiden för ett tingsammanträde, redan nu alltid måste ur kungörelserna eller på annat sätt direkt skaffa sig upplysning därom, enär han eljest riskerar att begå ett ödesdigert misstag.

Man har vidare påpekat analogien med våra rådhusrätter, som efter lag hafva sina sammanträden hvarje måndag. Äfven denna regelbundenhet är dock numera bruten i ett flertal af våra större städer, där rådhusrätten arbetar på afdelningar. Samtidigheten af rådhusrätternas sammanträden har för öfrigt icke medfört någon afsevärd olägenhet, då advokaterna i viss mening kunna sägas vara lokaliserade till rådhusrätten i den stad, där de äro bosatta.

Hufvudsaken är, att sammanträdena *inom* domsagan äro regelbundna och till tiden en gång för alla bestämda, så att domsagans invånare och öfriga rättssökande på förhand kunna äga eller utan svårighet förskaffa sig kännedom om sammanträdestiderna. Och härutinnan hvarken behöfver eller bör göras någon ändring.

Då jag härefter öfvergår till frågan, huru de olägenheter, som äro förenade med tingsammanträdenas nuvarande samtidighet, lämpligen kunna undanröjas eller väsentligen minskas, vill jag först anmärka, att härför ingalunda fordras, att *alla* sammanträden inom t. ex. samma län måste hållas på olika tider. En dylik anordning skulle svårligen låta sig förenas vare sig med de i 1872 års förordning angifna tidsgränser för vår- och höstetinget eller med nödig hänsyn till domhufvudens bekvämlighet och arbetsordningen inom domsagan. Redan anordnandet af *två* olika ordinarie sammanträdestider inom länets domsagor skulle reducera olägenheterna till hälften, och om *tre* olika tider kunde åstadkommas, skulle olägenheterna vara så godt som i sin helhet undanröjda. Om t. ex. i ett län med 5 à 6 domsagor, där nya tingsordningen är genomförd, tiderna för första sammanträdena å vårtinget bestämdes till den första måndagen på eller närmast efter tjugonedag jul i två af domsagorna, till den första torsdagen på eller närmast efter tjugonedag jul i två domsagor och till den andra måndagen efter tjugonedag jul i den eller de återstående domsagorna, så skulle de nuvarande olägenheterna utan tvifvel vara häfda. Därvid kunde och borde iakttagas, att tiderna för de domsagor, som stötte intill angränsande län, såvidt möjligt icke sammanföle med tiderna i den eller de domsagor, som där mötte.

I fråga om höstetinget skulle motsvarande tider blifva första måndagen, första torsdagen och andra måndagen i september.

Genom en dylik anordning skulle i vissa domsagor åstadkommas en framflyttning af sista sammanträdet på vår- och höstetinget med högst en vecka, hvilket icke lär kunna medföra hinder för tingets utarbetande och avslutande inom de i 1872 års författning föreskrifna tider, respektive midsommar och Tomedag.

Beträffande sättet för sammanträdestidernas bestämmande synas mig två möjligheter tänkbara. Antingen kunna sammanträdestiderna direkt intagas i 1872 års förordning med angifvande af de särskilda tiderna inom hvarje domsaga och tingslag. Eller också kan man inskränka sig till att i förordningen angifva de alternativa tiderna och öfverlämna åt Kungl. Maj:t att bestämma tiden för sammanträdena i hvarje särskild domsaga. Af flera skäl och särskildt för undvikande af nödvändigheten att göra ändring eller tillägg till 1872 års förordning, för hvarje gång den nya tingsordningen införes i en ny domsaga, synes mig den senare utvägen vara att föredraga. Men härvid bör gifvetvis iakttagas, att det icke är blott i enstaka fall och på ansökan af vederbörande domhufvande eller tingslag, som Kungl. Maj:t skall äga att ändra nu gällande sammanträdestider. Hvad som kräfvat är en af Kungl. Maj:t ex officio företagen *allmän* reglering af sammanträdestiderna i samtliga domsagor med hänsyn till deras inbördes läge och andra å frågan inverkan omständigheter.

Det torde knappast behöfva påpekas, hurusom den nu föreslagna ändringen af 1872 års förordning, huru viktig den än är för vår rättskipning, icke har något samband med den stora frågan om rättegångsväsendets reformering. Den rör en detalj, icke en princip, och kan utan minsta svårighet genomföras utan att förutsätta andra ändringar i rättegångsordningen.

På grund af det anförda tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande snarast möjligt af förslag till sådan ändring af 1872 års förordning, angående förändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting, att samtliga tingsammansammanträden inom domsagor i samma län eller eljest närbelägna domsagor i möjligaste mån undvikas.

Stockholm den 25 januari 1911.

Gust. Sandström.